

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. j. Existentia & quidditas causæ efficientis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Quæst. II. Sect. vnic. de Causis internis. 141

causat informando : ergo materia & forma causant immediatè per suam entitatem , quæ illis est principium causandi.

Secundæ partis ratio est , quia illæ causæ , quæ causant communicando suam entitatem , debent necessariò existere , alioqui non communicarent suam entitatem : debent etiam esse indistantes , cum causent per unionem : certas etiam exigunt conditiones , quia sine illis agens non potest formam producere in materia , sed neque forma sine illis conservari potest , unde tota illa necessitas dispositionum oritur tum ex parte agentis , tum ex parte formæ ; nam materia ex se indifferens est ad quilibet recipiendum . Neque dubium est , quin tertia hæc conditio suppleri à Deo possit , & efficere ut quamlibet materiam forma quolibet informet.

Causalitas. Dico secundò , causalitatem materiæ & formæ in compositum quod causant , esse unionem utriusque ; causalitatem materiæ in ipsam formam materialem , esse actionem educitivam.

Primæ partis ratio est , quia illud est causalitas alicuius causæ , quo primum posito , & aliis omnibus sublati , intelligitur causa esse actu causans ; & quo primum sublato etiam si alia ponantur , non intelligitur causans : sed primum posita unionem , materia & forma intelliguntur actu causantes ; & ea sublata , non possunt intelligi causantes ; non enim intelligi possunt unitæ , quin intelligantur constituere compositum : illud ergo , per quod illæ dant esse composito per modum principij , est earum entitas ; illud autem per quod dant esse composito per modum viæ , sola est unio.

Secundæ partis ratio est , quia illud est causalitas materiæ in formam , per quod forma pendet à materia ; per educationem autem forma pendet à materia , pendet enim per ipsam receptionem formæ in materia , quæ educitio est : ergo educitio est causalitas materiæ in formam.

Effectus. Dico tertio , rectè numerari tres effectus materiæ , compositum , formam , & unionem ; duos autem effectus formæ , compositum & unionem , seu informationem ; materiam enim causat solum finaliter.

Ratio est , quia materia & forma sunt causæ illius , cuius sunt partes ; sunt autem partes compositi . Deinde materia sustentat formam & unionem : ergo illas causat . Forma est causa informationis , quæ non est aliud quàm ipsa unio ; non est causa formalis ipsius materiæ , ut prima disputatione ostensum est , sed ad summum causa est finalis , quia materia est propter formam , ut illam recipiat & sustentet.

Prima obiectio. Obicitur primò . Si materia esset causa compositi , esset causa sui ipsius ; vel enim est causa totius compositi , & sic causa est sui ipsius ; vel est causa tantum partis compositi , & sic est solum causa formæ . Et hoc argumentum multò magis valet pro forma : si enim non est causa materiæ , neque sui ipsius , certè non est causa compositi , sed solius unionis.

Resp. materiam causare compositum ut totum est , non quidem adequatè , sed inadæquatè ; non sustentando compositum , sed se illi communicando ; nam causare hoc modo totum inadæquatè , non est causare aliquam eius partem , sed est esse aliquam eius partem : materia igitur causat totum inadæquatè , quia pars est totius ; neque causat propterea seipsam , quia non causat adequatè . Idem dicendum est de forma.

Secunda obiectio. Obicitur secundò . Quolibet causa relationem habet ad effectum ; si ergo materia causa est totius

A compositi , habet relationem ad compositum , atque adeò ad seipsam.

Resp. negando , quod causæ internæ relationem habeant ad effectum , in quo continentur essentialiter.

Obicitur tertio . Si materia est causa formæ , vel est causa interna , vel externa ; non interna , quia non est eius pars ; non externa , quia non est causa efficiens , vel finalis.

Tertia obiectio.

Resp. materiam esse causam internam formæ , si per causam internam intelligatur illa quæ causat aliquid in se ipsa sibi unitum ; si verò per causam internam intelligatur illa , quæ est pars , materia causa est extrinseca formæ , neque tamen est efficiens , vel finis , quia communis doctrina de causis intrinsecis & extrinsecis est tantum respectu compositi.

QVÆSTIO III.

De causa efficiente.

Nobilissima causarum omnium est , imò ferè sola propriè nomen causæ sibi vindicat causa efficiens , de qua ut distinctè dicam , tria primum de illa ponenda sunt : primò quidditas eius , & complementa : secundò principium causandi : tertio causalitas , seu actio . Conditiones verò necessarias ad causandum reiciunt Authores communiter cum Philosopho ad libros de generatione . Tribus autem illis expositis , declarandus potissimum erit concursus Dei , sine quo nulla potest esse causalitas alterius vilius causæ.

SECTIO I.

Existencia , & quidditas causæ efficientis.

Refert tres sententias S. Thomas lib. 3. contra Gentes , quas meritò damnat fatuitatis . Prima est , quod nihil omnino causæ secundæ agant , sed effectus omnes ad earum præsentiam prodeant à Deo ; sed eatenus tamen illæ agere dicantur , quod ad agendum Deus non determinetur nisi ad earum præsentiam . Secunda est , quod nihil agant corpora , sed singulis tamen corporibus inest virtus aliqua spiritualis substantiæ spiritualis , à qua oriuntur effectus omnes . Hanc tenuisse dicitur Avicenna lib. de Fonte vitæ . Tertia est , quod à rebus corporeis sola producantur accidentia , & dispositiones ad formam substantialem , quam sola deinde substantia spiritalis produceret ; sic enim censuit Avicenna lib. 1. sufficientiæ , c. 10. à Platone (opinor) errore derivato , qui solas ideas volebat activas esse . Contra quos errores ,

Tres sententiae improbabiles.

Dicendum primò est , causas secundas , etiam corporeas , verè aliquid agere , ac producere , tum intra , tum extra se ; neque dici vlllo modo posse , quod sola causa prima omnia producat , vel quod à solis substantiis spiritalibus omnes prodeant effectus.

Conclusio.

Primò enim sic enuncitur ex Scriptura pluribus locis , Genes. 1. *Germinet terra herbam virentem , & facientem semen in genere suo* . Sapient. 18. dicitur , ignem in fornace Babylonica oblitum fuisse suæ naturæ , cum tres pueros non combureret . Accedit Concilij Tridentini anathema indictum sess. 6. *canone 4. adversus eos qui vellent voluntatem humanam merè passivè se habere in suis actionibus ; hinc enim*

Prima probatio.

enim sequeretur, quod nec esset meritum, nec peccatum, nec libertas vita, imò neque ullus actus vitalis, sed solus Deus & bene ageret, & male; & videret, & audiret.

Secunda
probatio.

Secundò, idem euincit experientia; videmus enim organa diuersa in viuentibus, quæ si nihil agerent, essent inutilia. Sentimus etiam non agendo fatigari, & videmus agens naturale inuadere passum, illud alterare, debilitare paulatim qualitates eius contrarias, ac tandem vim eius infringere, aliquando citius, aliquando tardius; quod argumento est, agere causas naturales, non autem solum Deum; alioqui producerentur æquè velociter effectus omnes, cum nihil sit in rebus creatis, quod possit retardare actiuitatem Dei Creatoris, à quo certum est accendi æquè posse lignum viride ac siccum. Deinde si non ageret causa creata, manifestum est quod ad quamlibet distantiam effectus produci possent, nihil enim distans est respectu Dei. Deinde qualitates elementorum non cognoscimus, nisi ex earum actionibus. Idem v.g. nescimus esse calidum, nisi quia calefacit.

Ratio.

Tertiò idem euincit aperta ratio, quia potentia operandi perfectio est primi entis non minùs participabilis à creaturis, quàm ipsum esse; cur enim non æquè potuit Deus illam tribuere agentibus creatis? præsertim cum vnunquodque non sit nisi operationis sue gratia: omnia igitur frustra essent, si nihil operarentur. Denique cum viuentia non constituentur nisi per facultatem immanenter operandi, certè sublata illa facultate, sequitur, nulla in creatis esse viuentia. Vnde rectè concluditur, causas secundas esse verè causas effectiuas, tum æqui-uocas, tum vniuocas, à quibus prodit mirabilis illa varietas effectuum, quæ tamen non est à solo creatore, mirabiliter potentiam eius declarat.

Definitio
causæ effe-
ctiue.

Dico secundò, causam efficientem rectè definiri ab Aristotele textu 29. *Est id vnde est principium primum motus & quietis*: id est, primum principium à quo procedit actio & effectus.

Ratio est, quia sicut propria causatio materiæ est ut sit subiectum primum; & propria ratio formæ, ut sit actus constituens; & finis, ut sit vltimum & optimum propter quod fit aliquid: ita proprium efficientis munus est ut sit principium operandi; non agunt autem res nisi mutando: & quia motus omnis ad quietem ordinatur, nulla res esse potest principium motus, quin principium etiam sit quietis. Dicitur ergo causa efficiens, *principium primum*, quia concursus causæ efficientis est ordine naturæ prior, quàm concursus causæ materialis & formalis, cum vera sit hæc causalis, *Ideo materia & forma c. usant, quia causa efficiens agit*. Finis autem est prima in ordine intentionis, sed in ordine executionis prima est causa efficiens, à qua est actio; & sic optimè potest explicari, quomodo causæ subordinata aliis causis, quomodo causa instrumentalis, quomodo is qui ex alterius agit consilio aut imperio, sint causæ reuerà efficientes, & prima principia motus, non per comparisonem ad alias causas efficientes, sed per comparisonem ad materiam formam & finem. Denique dicitur principium, à quo motus est, & quietis, ut distinguatur à materia, quæ illud est ex quo procedit motus; à forma, quæ id est, ad quod; à fine, propter quem fit motus: sola verò efficiens est id à quo procedit actio. In quo etiam distinguitur à natura, quam designebam cum Philosopho, primum principium, vel actiuum, vel passiuum, motus eius tantum in quo est: causa verò efficiens principium est actiuum tantum, tum in eo in quo est, tum in alio.

A Superessent hæc diuisiones causæ efficientis, quas ferè tradebam *quæst. 1.* Sola restat diuisio causæ in principalem & instrumentalem, de qua dicam *sect. 3.* nunc duo explicare proposui complementa effectiue causæ, causam videlicet idealem & instrumentalem.

SECTIO II.

De causa exemplari prout complementum est causæ efficientis.

Tota Platonis Philosophia in sola ferè versabatur contemplatione causæ idealis, & in eius cognitione omnia ponebant eius discipuli; adeo ut asserat Clemens Alexandr. lib. 4. Stromatum, *disiisse sapientissimè Platonem, eum, qui contemplatur ideas, videri esse Deum inter homines*. Et Augustinus lib. 83. qq. quæstione 46. *Tanta quidditas in illis vis constituitur, ut nisi illis inellektis sapiens esse nemo possit*. De illa igitur causâ, ut plenè dicam, tria mihi video necessaria. Primò eius definitio, diuisio & necessitas: secundò propria eius quidditas, siue utrum sit conceptus formalis, an obiectiuus: tertio ad quod genus causæ idea pertineat.

§. I.

Causa idealis definitio, diuisio, necessitas.

Certum est primò, ideam in genere rectè definire, *Est imago rei faciendæ, quæ dirigit actionem intellectualis agentis, seu quam agens operando imitatur*. Idea enim generatim appellatur imago aliqua rei faciendæ, & hoc vnum sonat nomen exemplaris, atque ideæ, quod significat formam & simulacrum rei faciendæ per opificem; quod enim Græcè, *idea*; latine, *forma*, dicitur, ut exponit saepe Cicero, & Augustinus appellat eam, *speciem*; *rationem*, *formam*: Dionysius, *exemplaria*, & *efficitrices rationes*, id est *imagines non emortuas, sed opera iuas* (ut explicat Damascenus lib. 1. de imaginibus.) Anselmus autem in Monologio c. 3. *Præ se deus aliquid in ratione faciens exemplum rei faciendæ, speciem suam iudicem, regulam*. Nec malè Ludouicus Viues notat in lib. 7. *cimitatis*, à spectando, dictas esse *ideas*, quia dum artifex operatur, ideam respicit. Idea ergo forma est, & exemplum rei formandæ; forma (inquam) non intrinseca rei, & eius constituens essentiam; sed forma distincta realiter, & à rebus separata, quarum est forma, imago videlicet illarum: imò nec quælibet imago idea est, sed illa solum, quæ opificem dirigit.

Certum est secundò, ideam aliam esse externam, aliam internam: externa est externum aliquid, idea, quod imitandum proponitur, ut Cæsar idea est externa imaginis, quæ Cæsar representatur; quod magis appellatur prototypum, & exemplar, quàm idea, neque in omnibus reperitur artefactis, neque semper dirigit agens. Idea interna, simulacrum est, & imago in mente formata, quæ dirigit ipsum agens. Et hæc iterum est duplex: primaria, quæ immediate dirigit agens: secundaria, quæ dirigit mediante alio. Vnde sequitur, rectam esse definitionem ideæ nuper traditam, quia conuenit omnibus ideis, tum internis, tum externis; aliæ verò vel soli conueniunt ideæ externæ, vel soli internæ secundariæ, ut cum dicitur, idea est id quod artifex intuens, aliquid aliud, ad eius similitudinem facit: vel idea est, quod artifex imitatur operando; melius tamen, ut